

Muistoissamme 50-luku

Sirkka Jalonen – Pertti Rajala – Outi Mäki – Kirsi Alastalo

Muistoissamme 50-luku

© Sirkka Jalonen, Pertti Rajala, Outi Mäki, Kirsi Alastalo
ja Vanhustyön keskusliitto ry 2018

Kuvat: Suomen valokuvataiteen museo, Kirsi Alastalo, Museokeskus Vapriikki,
Museovirasto, Urheilumuseo, Helsingin kaupunginmuseo, Outi Mäki

Ulkoasu ja taitto: Kirsi Alastalo

Muistoissamme 50-luku (painettu)

ISBN 978-951-806-253-3

Muistoissamme 50-luku (pdf)

ISBN 978-951-806-254-0

Ohjaajan opas (painettu)

ISBN 978-951-806-260-1

Ohjaajan opas (pdf)

ISBN 978-951-806-261-8

Painopaikka: Kirjapaino Hermes Oy, Tampere 2018

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Lukijalle

Muistoissamme 50-luku kertoo ihmisten arkisesta elämästä ja muutoksista, jotka uusi vuosikymmen toi mukanaan. Se kertoo maan jälleenrakennuksesta raskaiden sotavuosien jälkeen. Helsingin olympialaiset ja Armi Kuuselan voitto Miss Universum -kilpailussa nostivat suomalaisten itsetuntoa. Sotakorvauksista selviäminen toi Suomelle lähes tarunomaisen maineen.

Kirjassa on 22 teemaa. Jokaisen lopussa on kysymyksiä pohdittavaksi ja keskusteltavaksi. Lisää kysymyksiä löytyy **ohjaajan oppaasta**. Vastauksia voi miettiä yksin tai ryhmässä. Ryhmäkäytössä ohjaaja valitsee ne kysymykset, jotka soveltuvat ryhmälle.

Ohjaajan opas sisältää myös vinkkejä netissä olevista aineistoista sekä hakusanoja, joilla voi hakea lisää materiaalia.

Muistoissamme 50-luku -aineistoon sisältyy

- Selkokirja, joka kestää kostealla pyyhkimistä eikä repeydy
- Ohjaajan opas painettuna ja digitaalisena
- Kuvapakka, jossa on 50 kestäväää kuvakorttia muovikotelossa
- Pdf-muotoinen kirja Vahvike®-aineistopankissa www.vahvike.fi
- Kuvat digitaalisina Vahvikkeen® kuvapankissa
- Tulostettavat kysymyskortit.

Kirjan tekemiseen on saatu Selkokirjallisuuden valtiontukea.

Mukavia hetkiä Muistoissamme 50-luku -aineiston parissa!

Sirkka Jalonen Pertti Rajala Outi Mäki Kirsi Alastalo

Paluu rauhan aikaan

Pula-ajasta normaalioloihin
s. 8

Jälleenrakennus
s. 10

Säännöstely
s. 14

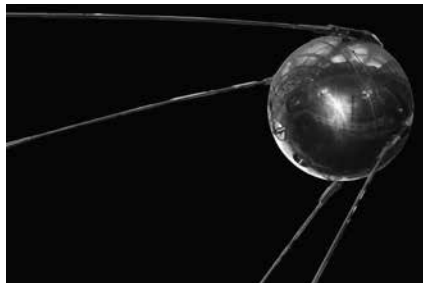
Paasikivestä Kekkoseen
s. 16

Yleislakko
s. 18

Ahkerää työntekoa
s. 20

Sputnik
s. 24

Tuntematon sotilas
s. 26

Armi
s. 29

Veikkaus
s. 32

Olympialaiset
s. 34

Arjen elämää

Koti ja asuminen
s. 38

Kodin tavarat ja siisteys
s. 44

Arjen ateriat
s. 48

Arkipäivän juomat
s. 52

Kahvi
s. 55

Koulu
s. 60

Kieli
s. 70

Henkilöautot
s. 72

Linja-auto
s. 76

Pukeutuminen
s. 78

Coca-Cola ja purukumi
s. 82

Paluu rauhan
aikaan

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

1. Pula-ajasta normaalioloihin

1950-luvulla elämä oli rauhallisempaa
ja yksinkertaisempaa kuin nykyisin.
Maailma alkoi kuitenkin muuttua nopeasti.
Pula-ajasta siirryttiin normaalioloihin.
Monet asiat, joista ei aiemmin osattu uneksiakaan,
tulivat tavallisille ihmisille mahdollisiksi.

Hyviä tapoja arvostettiin.
Vanhempia ja opettajia toteltiin.
Kasvatus oli tiukkaa kotona ja koulussa.
Monet lapset alkoivat saada taskurahaa
tai tienasivat sitä itse.
Kaikkia kannustettiin säästämiseen.
Jos vei kolikkonsa kouluun,
opettaja antoi kuvan,
joka liimattiin omaan säästökirjaan.
Kuvan numero kertoi kolikon arvon.

Opettaja laittoi rahan isoon lippaaseen,
jonka avain oli pankin säilössä.

Suomen väkiluku kasvoi vauhdilla.
Perheissä oli paljon lapsia
ja kouluissa luokat suuria.

Nuorison seurustelu tarkoitti
elokuviissa käyntiä
ja pussaamista kotiovella.
Kunnon poika ei heti ehdotellut
tämän enempää.

Keskustelu

*Millaisia toiveita sinulla oli 50-luvulla?
Opetettiinkö sinulle koulussa säästämistä?
Kerro nuorten seurustelusta 50-luvulla.*

Kuva: Kirsi Alastalo

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

2. Jälleenrakennus

Sodat olivat tehneet valtavaa tuhoa.

Luovutetulle alueelle oli jäänyt
tehtaita ja maatiloja.

Menetysten korjaaminen vaati suomalaisilta
paljon sisukasta työtä ja ponnistuksia.

Sodissa oli menetetty tai tuhoutunut
yli 150 000 kotia.

Talojen lisäksi oli rakennettava siltoja ja teitä
sekä raivattava peltoja.

Monille sodassa taistelleille miehille,
kaatuneiden omaisille

ja luovutettujen alueiden siirtoväelle järjestettiin
niin sanottuja asutustiloja eli pieniä maatiloja.

Niitä varten valtio pakkolunasti maata.

Suurtilat vähenivät ja pikkutilojen määrä kasvoi.

Kuva: Veikko Kaminen / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Tampellan sotakorvausvetureita vuonna 1951

Peltoja raivattiin usein käsivoimin.
Syntyi myös maatiloja,
jonne ei johtanut minkäänlaista tietä.
Haasteista huolimatta maatalous kehittyi
ja elintarvikkeiden tuotanto nousi nopeasti
samalle tasolle kuin ennen sotia.

Kun jatkosota päättyi vuonna 1944,
Suomi määrättiin maksamaan Neuvostoliitolle
jättiläismäiset sotakorvaukset.
Ne veivät valtavan osan valtion budjetista.
Nykyrahaksi muutettuna Suomi maksoi
sotakorvauksia monta miljardia euroa.

Neuvostoliittoon toimitettiin
345 000 junavaunullista tavaraa,
esimerkiksi koneita ja puuteollisuuden tuotteita.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Rakennustyöläinen sekoittaa laastia Lahdessa 1958.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Pohjois-savolainen pienviljelijä hevosensa kanssa 1958

Suomi toimitti yli 500 laivaa ja 572 veturia
sekä 30 täydellistä tehdasta!

Neuvostoliitto vaati korvaukset
ennen sotia olleen hintatason mukaan.
Se kaksinkertaisti pienen maan kuorman.
Suomen oli pakko teollistua nopeasti.
Viimeinen juna sotakorvaustarvikkeita
lähti kohti Neuvostoliittoa syksyllä 1952.
Suomi oli ainoa maa maailmassa,
joka suoritti sille määrätyt sotakorvaukset.

Valtavien sotakorvausten vuoksi
tehtaiden tarpeet olivat etusijalla.
Asuntojen rakentamista häyttasi pula tarvikkeista.
Sementtiä, nauloja ja lasia oli vaikea saada.
Vain puutavaraa oli riittävästi.
Etenkin sotainvalidien ja sotaaleskien
kotien rakentamisessa tarvittiin
hartiapankin eli omatoimisen rakentamisen
lisäksi talkoita, naapuriapua ja
kansalaisjärjestöjen keräystoimintaa.
Kaikki puursivat suomalaisella sisulla.

Kesti kauan ennen kuin kaikille
420 000 Karjalan evakolle löytyi koti.
Samaan aikaan lisääntyi muutto
maalta kaupunkeihin.
Maaseudulle ja esikaupunkeihin
rakennettiin samoilla piirustuksilla
puolitoistakerroksisia rintamamiestaloja.
Sauna oli joko kellarissa tai pihan perällä.

Keskustele

*Kerro, minkälaisia töitä teit sotien jälkeen?
Osallistuitko sotakorvausten toimittamiseen?
Minkälaisia talkoita muistat?
Missä asioissa naapurit auttoivat toisiaan?*

Kuva: Kirsi Alatalo

3. Säännöstely

Sotien aikana sekä niiden jälkeen monia elintarvikkeita jouduttiin säännöstelemään. Peruselintarvikkeet yritettiin turvata kaikille mahdollisimman tasapuolisesti.

Sokeria, kahvia, margariinia ja riisiä sai ostaa vain kansanhuoltoministeriön myöntämällä ostokorteilla. Kortista leikattiin oston yhteydessä päivä- tai kuukausiannokseen oikeuttava ruutu. Sokeri vapautui säännöstelystä helmikuussa 1954 ja kahvi kuukautta myöhemmin.

Säännöstely synnytti mustan pörssin kauppaa. Kahvilla oli kovasti kysyntää. Sitä myytiin myös tiskin alta valikoiduille asiakkaille.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Taloustavaramyymälä Loimaalla vuonna 1951

Kahvin lisäksi liha, voi, viljatuotteet, viina ja tupakka olivat kysyttyjä tuotteita. Säännöstelyn jälkeen valikoimat laajenivat nopeasti ja lehdissä näkyi yhä enemmän mainoksia. Ruoka-aineiden kysyntää lisäsi se, jos niissä mainostettiin olevan paljon kaloreita. Kovien aikojen jälkeen lihavuus oli vaurauden merkki. Myös alkoholia, tupakkaa ja makeisia mainostettiin paljon. Tupakkaa mainostettiin jopa astmaatikoille.

Keskustele

*Onko sinulla kokemuksia ostokorteista?
Haaveilitko jostain sellaisesta,
mitä säännöstelyn vuoksi ei saanut?*

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

4. Paasikivestä Kekkoseen

Suomen presidenttinä oli Juho Kusti Paasikivi. Neuvostoliiton kanssa oli solmittu YYA-sopimus eli sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta. Se ohjasi maiden välistä yhteistyötä tiukasti.

Nykyään presidentti valitaan niin, että jokainen voi äänestää ehdokkaista suoraan sitä henkilöä, jota kannattaa. Aiemmin kansa valitsi ensin 300 valitsijamiestä ja valitsijamiehet äänestivät presidentin.

Pääministeri Urho Kaleva Kekkonen tuli Suomen presidentti vuonna 1956. Hän voitti K.A. Fagerholmin kahdella äänellä.

Kuva: U. A. Saarinen / JOKA / Museoviraston Kuvakokoelmat / rajattu

Urho Kekkonen katselee valokuvia puolisonsa Sylvin kanssa.

Vieläkin väitellään siitä,
ketkä kaksi valitsijamiestä
sen vaalin ratkaisivat.

Suomesta tuli Yhdistyneiden kansakuntien
eli YK:n jäsen vuonna 1955.
Suomi halusi pysyä
puolueettomana maana.
Sitä periaatetta kutsutaan
Paasikiven–Kekkosen linjaksi.

Keskustele

*Seurasitko presidenttiehdokkaiden
vaalikampanjaa lehdestä tai radiosta?*

Kuva: Kirsi Alastalo

5. Yleislakko

Samana päivänä, kun presidentti Kekkonen aloitti työnsä, alkoi yleislakko.

Vaadittiin palkankorotuksia, koska ruuan hinta oli noussut nopeasti ja asuntojen vuokria oli korotettu reippaasti. Lakossa oli lähes puoli miljoonaa suomalaista. Yleislakko kesti 20 päivää.

Sanomalehtiä ei julkaistu vaan jaettiin monisteita. Ne eivät tietenkään kattaneet tietojen tarvetta, joten liikkeellä oli paljon huhuja.

Lakko loppui, kun tuntipalkkoja korotettiin vaaditut 12 markkaa.

Se on nykyrahassa 35 senttiä.

Samalla työnantajien maksuja kevennettiin.

Onneksi lakko ei haitannut Suomen vientiä,
sillä Itämeren jäätyminen oli
muutenkin keskeyttänyt viennin.
Lakon aikana esiintyi useita väkivaltaisia
levottomuuksia, mutta kuolonuhreilta välttyttiin.
Kovimmat yhteenotot syntyivät,
kun bensiinin jakelu yritettiin keskeyttää.
Armeijakin varautui lakkolaisten rauhoittamiseen,
mutta sen apua ei sentään tarvittu.

Kun lakko päättyi, 340 lakkolaista pidätettiin.
Heitä syytettiin mellakoinnista.
Osa lakkolaisista armahdettiin erillisellä lailla,
osa presidentti Kekkonen päätöksellä.
Muutamia tuomittiin kapinasta.

Keskustele

Missä asuit yleislakon aikaan?
Vaikuttiko yleislakko sinun arkeesi?

Kuva: U. A. Saarinen / JOKA / Museoviraston Kuvakokoelmat / rajattu

Väkijoukkoja Helsingin Senaatintorin suuressa mielenosoituksessa 1956

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

6. Ahkeraa työntekoa

Maaseudulla heinäntekoon lähtivät kaikki. Työhön tarvittiin miehet, naiset ja lapset, koska tärkeimmät heinäkorjuuvälineet olivat edelleen viikate ja harava. Myös monet kaupunkilaiset osallistuivat heinäntekoon tutuilla maatiloilla. Nuoretkin saatiin mukaan pellolle, koska siellä tapasi muita saman ikäisiä, kenties jopa tulevan puolison.

Vaikka vähitellen tuli hevosilla vedettäviä ja lopulta traktorilla vedettäviä niittokoneita, viikatteita käytettiin ahkerasti vielä 1960- ja 1970-luvuillakin.

Kahden hevosen vetämällä niittokoneella
pellon niittämiseen kului yksi päivä.
Viikatemieheltä samaan kului yhdeksän päivää.
Hevoset oli ruokittava hyvin,
sillä pellolla tehtiin pitkiä päiviä.
Pikkutiloilla ei ollut niittokoneeseen varaa.
Kone oli kallis ja kömpelö.
Sen käyttö vaati tasaiset pellot.

Monilla paikkakunnilla elämä pyöri
suurten tehtaiden ympärillä.
Kun maanviljelys koneellistui,
nuoriso muutti kaupunkeihin.
Työtä oli yleensä hyvin tarjolla.

Koulupojat ansaitsivat rahaa kiillottamalla kenkiä.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Tehtaan työntekijä valvoo paperipusseja tekevää konetta.

Normaali työaika oli 45 tuntia viikossa.
Työviikot olivat kuusipäiväisiä
kuten kouluviikkokin.
Lauantaisin työaika oli lyhyempi.

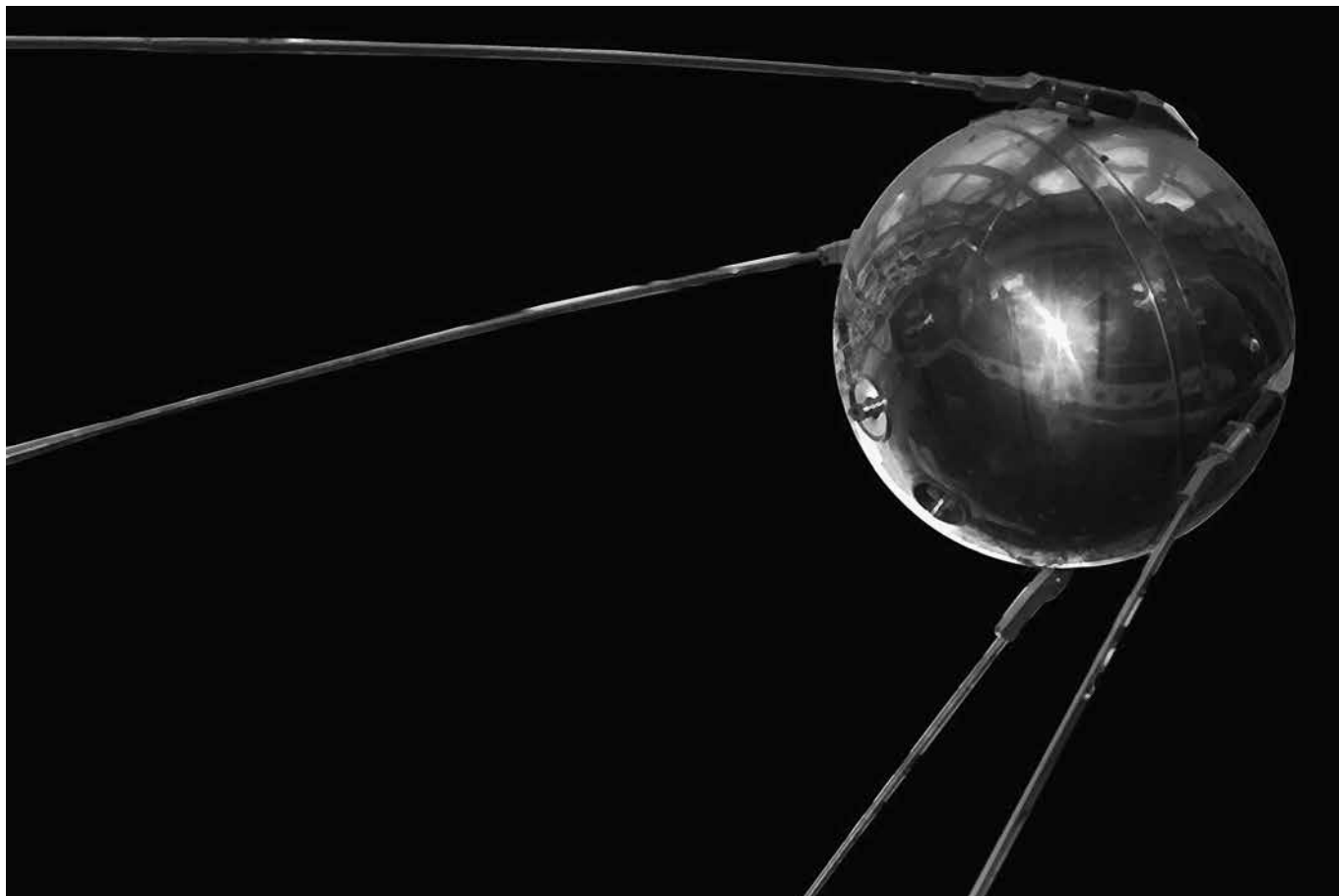
Palkkoja alettiin maksaa työntekijän tilille pankkiin.
Aiemmin palkat oli jaettu tilipussissa käteen.
Palkasta alkoi näin jäädä enemmän säästöön
ja asuntolainankin sai sitten helpommin.

Työttömät eivät saaneet
rahallista työttömyyskorvausta.
Heille tarjottiin hätäaputöitä
– joskus kaukana kotoa.
Näin rakennettiin monet rautatiet,
tiet ja satamat.

Perheet olivat suuria,
mutta isosta lapsimäärästä huolimatta
yhä suurempi osa äideistä kävi palkkatyössä.
Moni lapsikin teki töitä koulujen loma-aikoina
juoksutyttöinä ja -poikina.
Koulupojat ansaitsivat rahaa
kiillottamalla kenkiä.

Keskustele

*Asuitko 50-luvulla maalla vai kaupungissa?
Oletko ollut heinätoissä? Kerro lisää.
Millaisia töitä tai askareita teit?
Entä millaisia koneita käytit?*

Kuva: CC0 Wikimedia Commons

7. Sputnik

Syksyllä 1957 Neuvostoliitto laukaisi avaruuteen maailman ensimmäisen satelliitin eli tekokuun. Sen nimi oli Sputnik.

Seuraavana päivänä Sputnik nähtiin taivaalla jopa paljain silmin tai pienen kiikarin tai kaukoputken avulla. Kaikki halusivat nähdä sen.

Kun ilta hämärtyi, taivaalla näkyi liikkuva valo, joka ei ollutkaan lentokone vaan kaukana avaruudessa kiertävä alumiinipallo.

Sputnik oli halkaisijaltaan vain vähän päälle puoli metriä ja siinä oli neljä pitkää antennia. Se kiersi maata lähimmillään noin 200 km korkeudessa.

Laika-koira postimerkissä

Yhteen kierrokseen maapallon ympäri
se tarvitsi aikaa hieman yli puolitoista tuntia.

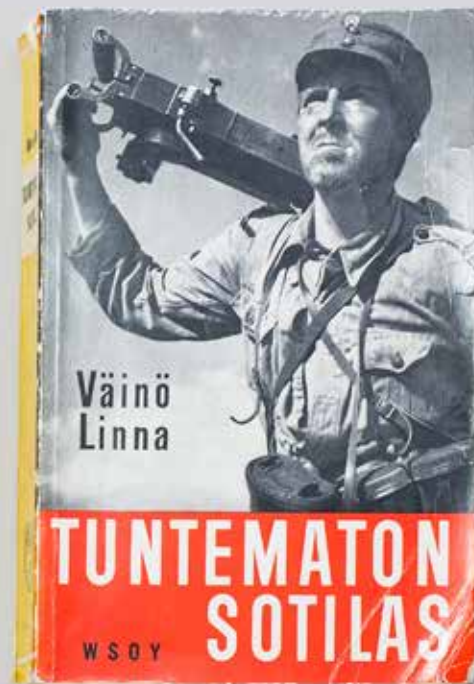
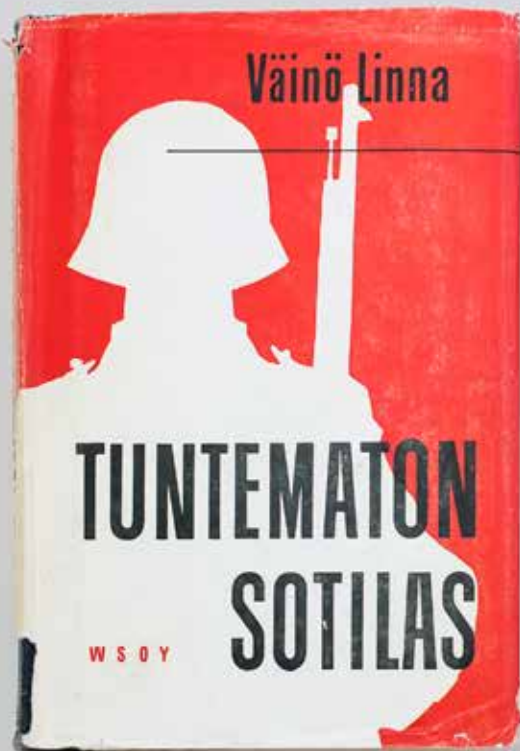
Kuukautta myöhemmin Neuvostoliitto
laukaisi taivaalle paljon isomman Sputnik 2:n.
Sen kyydissä matkasi avaruuteen
maailman kuuluisin koira,
kadulta löytynyt sekarotuinen Laika.
Laikan avulla arvioitiin, voisiko ihminen
joskus selviytyä avaruuden olosuhteissa.
Radioteitse saatiin tietoa koiran
verenpaineesta ja sydämen lyönneistä.
Satelliitti kuitenkin kuumeni liikaa.
Siksi Laika kuoli avaruudessa.

Neuvostoliiton Sputnik-kokeilut
innostivat Yhdysvaltoja perustamaan
oman avaruusohjelmansa.
Sitä hoitaa virasto nimeltä NASA.

Vuosi ensimmäisen Sputnikin lennon jälkeen
Suomessa otettiin käyttöön ensimmäinen tietokone.

Keskustele

Muistatko Sputnikin lennon?
Katselitko sitä taivaalta?

Kuva: Kirsi Alastalo

8. Tuntematon sotilas

Finlaysonin kehräämön karstaaja Väinö Linna kirjoitti lyijykynällä ruutupaperille sotaromaanin, joka kertoi jatkosodasta. Hän oli itse palvellut konekiväärikomppaniassa, jonka nimi oli jalkaväkirykmentti kahdeksan. Kirja julkaistiin vuonna 1954 nimellä Tuntematon sotilas.

Kirjasta nousi suuri kohu. Jotkut väittivät, että kirja pilkkaa suomalaisia sotilaita. Kansa kuitenkin tykkäsi ja kirjaa ostettiin valtavasti. Myöhemmin Tuntematonta sotilasta on pidetty kirjana, joka auttoi suomalaisia ymmärtämään sotaa ja selviytymään siitä.

Kuva: Edvin Laine: Tuntematon sotilas 1955 © KAVI / Suomen Filmiteollisuus SF Oy

Edvin Laineen Tuntemattoman sotilaan päänäyttelijöitä

Edvin Laine ohjasi kirjasta heti elokuvan.
Se valmistui vuonna 1955 ja oli menestys.
30 vuotta myöhemmin Rauni Mollberg ohjasi
uuden Tuntematon sotilas -elokuvan.
Jompi kumpi näistä elokuvista esitetään
televisiossa aina itsenäisyyspäivänä.

Tuntematon sotilas on kaikkien aikojen
katsotuin elokuva suomalaisissa elokuvateattereissa.
Kolmannen version siitä ohjasi Aku Louhimies.
Hän teki sen alkuperäisen *Sotaromaanin* pohjalta.
Sen ensi-ilta oli syksyllä 2017.

Tuntematonta sotilasta on näytelty
monissa teattereissa.
Edvin Laine ohjasi sen yhdeksänä kesänä
Pyynikin kesäteatterissa,
joka rakennettiin 50-luvulla.

Kuva: CC0 Wikimedia Commons

Väinö Linna (toinen vasemmalta) ja hänen työkavereitaan

Myöhemmin Väinö Linna kirjoitti kirjan
Täällä Pohjantähden alla.

Molemmat Linnan kirjat ovat olleet
merkittäviä teoksia ja auttaneet suomalaisia
ymmärtämään itseään ja suomalaisuutta.

Keskustele

Oletko lukenut kirjan Tuntematon sotilas?

Kuka kirjan henkilöistä on suosikkisi?

Tuleeko mieleesi kirjan henkilöiden lausahduksia?

Kuva: CC0 Wikimedia Commons

9. Armi

Kesällä 1952 juhlittiin suomalaista naiskauneutta. Armi Kuusela kruunattiin Miss Universumiksi. Ne olivat kaikkien aikojen ensimmäiset Miss Universum -kisat. Armi oli jo aiemmin valittu Suomen Neidoksi. Silloin hän oli vain 17-vuotias.

Kun Armi palasi kilpailumatkalta Kaliforniasta, lentokentällä oli vastassa suuri väkijoukko. Osa ihmisistä kiipesi rakennuksen katolle, osa jopa lentokoneen siivelle. Lentokentän henkilökunta unohti työnsä ja alkoi ottaa valokuvia Armista. Armi hurmasi kaikki ulkonäkönsä lisäksi hienolla käytöksellään ja kielitaidollaan.

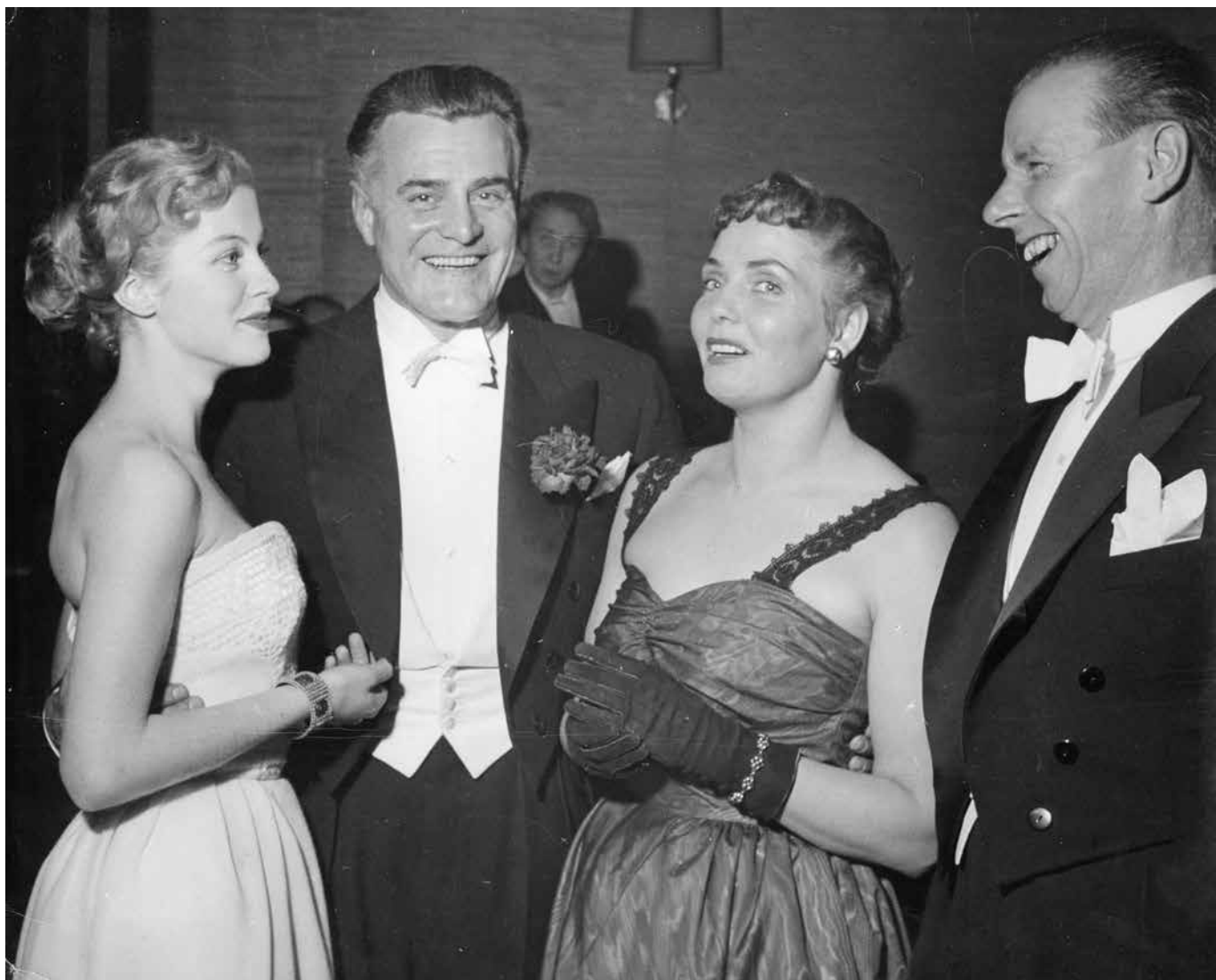
Helsingissä Armi ajoi äitinsä kanssa
uuden avoautonsa kyydissä läpi kaupungin.
Tienvieret olivat täynnä väkeä,
ja kaikki hurrasivat Armille.
Helsingin jälkeen häntä kierrätettiin
ympäri maata ja hänen kunniakseen
järjestettiin juhlatilaisuuksia.

Armista tehtiin samana vuonna
elokuva *Maailman kaunein tyttö*.
Seuraavana vuonna hän lähti
matkalle maailman ympäri.
Sillä matkalla hän tapasi filippiiniläisen
liikemiehen Virgilio Hilarion.
He menivät naimisiin jo samana vuonna.
Suomalaiset hyväksyivät heti Virgilion
eli Gilin omaksi vävypojaksi.
Armi ja Gil saivat viisi lasta.

Armi ja Gil Hilario vierailivat ensimmäisen
kerran yhdessä Suomessa tammikuussa 1955.
Vierailu sai suuren huomion.

Gil Hilario kuoli sydänkohtaukseen
22 avioliittovuoden jälkeen.
Armi jäi leskeksi.
Myöhemmin Armi tapasi
amerikkalaisen diplomaatin Albert Williamsin,
jonka kanssa hän avioitui 44-vuotiaana.
Armi asuu nykyään Yhdysvalloissa Kaliforniassa.

Armi Kuuselalle myönnettiin vuonna 2012
Valkoisen Ruusun ritarimerkki.
Kun se luovutettiin, hän totesi liikuttuneena:
– Mikä ihana yllätys.
On ollut suuri kunnia edustaa Suomea.

Kuva: CC0 Wikimedia Commons

Armi Kuusela ja Tauno Palo ystävineen Jussi-gaalassa vuonna 1952

Keskustele

*Seurasitko Miss Universum -kisoja,
kun Armi valittiin Miss Universumiksi?
Minkälaisia muistoja sinulla on Armista?
Näitkö häntä silloin tai myöhemmin?
Oletko nähnyt Armista tehdyn elokuvan
Maailman kaunein tyttö?*

Myöhemmin Veikkauksen mainosrallatus
iskostui televisioista hyvin kansan mieleen:

*Yksi, risti, kaksi, pennit miljoonaksi.
Veikkaus on joka viikko,
palautuspäivä keskiviikko.*

Kun olympiastadionia piti laajentaa
Helsingin olympialaisia varten,
lainattiin siihen veikkausvaroja.
Järjestettiin myös olympiaveikkaus.
Vähitellen veikkauksen tuottoja pääsivät jakamaan
myös taide, tiede ja nuorisokasvatustyö.

Suuri osa suomalaisista harrastaa
nykyään jotain rahapeliä.
Veikkauksen lisäksi vaihtoehtoina ovat
lotto, arpajaiset, bingo, urheiluvedonlyönti,
pokeri, Blackjack, ruletti ja onnenpyörä.

Keskustele

*Oletko harrastanut veikkaamista?
Oletko joskus voittanut?
Miten ratkaisit, laitoitko rastin kohtaan
yksi, risti vai kaksi?
Mitä tekisit, jos voittaisit 1000 euroa?*

11. Olympialaiset

Kesällä 1952 Suomessa elettiin suuren olympiahuuman vallassa. Helsingissä järjestettiin olympialaiset.

Yhdeksänkertainen olympiavoittaja Paavo Nurmi sytytti olympiatulen. Kun yleisö kuuli, kuka tuo olympiatulen, syntyi valtava huuto ja innostus. Kaikki stadionilla olevat halusivat nähdä juoksijoiden kuninkaan.

Tšekkiläinen Emil Zátopek oli Helsingin olympialaisten suurin tähti. Hän voitti 5 000 ja 10 000 metrin juoksujen lisäksi maratonin ja sai lempinimen Satupekka. Hänellä oli hurja loppukiri.

Kuva: Rāshid Nasretdīn / Historian kuvakokoelma / Museoviraston kuvakokoelmat

Paavo Nurmi sytyttää olympiatulen.

Hänen vaimonsa Dana Zátopkova voitti naisten keihäänheiton.

Suomi sai näissä omissa kisoissaan 22 mitalia, joista kuusi oli kultaa. Äärimmäisen tiukan kajakkikisan voitti Sylvi Saimo. Se oli Suomen ensimmäinen kesäurheilulajien olympiakulta naisten sarjoissa.

Radiosta kuunneltiin Pekka Tiilikaisen selostusta. Häntä kutsuttiin sinivalkoiseksi ääneksi. Uudet telefotolaitteet eli kuvalennätinlaitteet mahdollistivat valokuvien lähettämisen maailmalle.

Olympialaiset onnistuivat hyvin. Suomalaiset saivat kiitosta hyvistä järjestelyistä.

Keskustele

*Vaikuttivatko olympialaiset sinun elämääsi?
Kävitkö katsomassa kilpailuja
tai seurasitko niitä radiosta?*

Kankainen hihamerkki

Arjen elämää

Kuva: Miia Hinnerichsen / Vapriikin kuva-arkisto

12. Koti ja asuminen

Kun 1950-luku alkoi,
enemmän kuin kaksi kolmasosaa
suomalaisista asui maaseudulla.
Monet ihmiset asuivat tilapäisasunnoissa.
Alivuokralla asuminen oli hyvin tavallista.
Osa yli 100 000 evakkoperheestä
etsi edelleen omaa paikkaansa.

Sähkövalo puuttui vielä monesta kodista.
Taloja lämmitettiin puilla
ja vesi kannettiin kaivosta.
Varakkaampi väki asui kerrostaloissa
kaupunkien keskustoissa.
Niissä oli sisä vessat, viemärit
ja juokseva vesi.

Kunnallisia vuokra-asuntotaloja vuonna 1955 Kymissä

Kaupunkien puutalokortteleissa
asui tehtaiden työläisiä, suutareita,
ompelijoita ja muita ammatinharjoittajia.
Talojen keskellä oli usein iso piha,
jossa lapset leikkivät.
Perheet olivat isoja ja pihassa saattoi leikkiä
yhtä aikaa kymmeniä eri-ikäisiä lapsia.
Näissä taloissa oli kaksi kerrosta.
Yläkerrassa oli asuntoja ja alakerrassa
asuntojen lisäksi kellarit ja puuliiterit.

Näiden puutalojen asunnoissa oli
yleensä vain hellahuone ja kamari.
Vanhemmilla oli kamarissa sänky tai heteka.
Lapsille koottiin yöksi pukkisängyt
tai levitettiin patjoja lattialle.
Hanasta tuli kylmää vettä,
eikä kenelläkään ollut omaa vessaa tai saunaa.

Pyykkiä kuivumassa helsinkiläisellä sisäpihalla

Lauantaisin käytiin yleisessä saunassa,
joka oli lyhyen kävelymatkan päässä.
Kun televisiot yleistyivät, opittiin,
että kasvojen pesuun ”yhdeksän filmitähteä
kymmenestä käyttää Lux-saippuaa”.

Pihapiirin parempien asuntojen
huoneet olivat korkeita ja valoisia.
Ikkunoista näkyi puistossa käveleviä ihmisiä
tai kadun verkkaista autoliikennettä.
Vaatimattomat asunnot oli rakennettu
pihan varjoisalle puolelle.
Niiden ikkunoista näkyi naapuritalon
lauta-aitaa tai nokkosten valtaama kuja,
jossa lapset joskus juoksivat.

Asukkailla oli yhteinen pyykkitupa.
Siellä oli pyöreitä puupaljuja
sekä isoja betonisia altaita.
Kuumaa vettä keitettiin isossa muuripadassa.
Vaatteita hierottiin pyykkilautaa vasten.
Teurasjätteistä ja lipeästä itse tehtyjen saippuoiden
tilalle alkoi tulla synteettisiä pesuaineita
kuten Lux-hiutaleet ja Suno-pesujauhe.

Pyykkipäivinä vedettiin pihalle pyykkinaruja,
joihin märät pyykit ripustettiin.
Tend-kilopaketin mainosrallista
tuli vuosikymmenen klassikko:

*Hintaa vertasin, valitsin
uuden Tend-kilopaketin.
Sain paljon puhdasta helpommin,
kiitos Tend-kilopaketin.
Teeppä pyykistä puhtahin,
askareistasi iloisin.
Vähällä vaahdolla nopeimmin
saat tuoksuvan puhdasta sinäkin.
Kiitos Tend-kilopaketin.*

Lapsia Amurin lastentarhan pihalla Tampereella

Talon yhteinen huussi oli pihan perällä.
Sen vieressä oli tynnyrit,
joihin laskiämpärit tyhjennettiin.
Säännöllisin välein pihaan tuli
mies ja hevoskärryt.
Mies tyhjensi lapiolla huussin
ja jätetynnyrien sisällön kärryyn.
Paha haju leijui ympäri pihaa
ja kotien ikkunat pidettiin kiinni.
Vuosikymmenen lopulla huussi purettiin
ja asukkaat saivat yhteisen vesivessan.

Pihassa oli lapsille pieni hiekkalaatikko
ja aikuisille pitkä penkki.
Iltaisin talon asukkaat istuivat penkillä
ja ihmettelivät maailman asioita.

Pihan ja ympäristön siisteydestä huolehti
talonmies, joka komensi myös lapsia.
Jos lapset kaivoivat kukkapenkistä multaa
kurakakkuja varten
ja talonmies sattui sen näkemään,
lapset juoksivat piiloon välttääkseen toruja.

Keskustele

*Asuitko sinä lapsena kivitalossa vai puutalossa?
Oliko lapsuudenkotisi pihapiirissä paljon lapsia?
Oletko itse ollut alivuokralaisena?
Huussilla eli vessalla on monta nimeä.
Mitä sanoja sinä olet käyttänyt?*

Kuva: Kirsi Alastalo

13. Kodin tavarat ja siisteys

Perheet olivat suuria ja kotityötä paljon. Marttajärjestö opasti kodinhoidossa, ruuanlaitossa, käsitöissä ja puutarhanhoidossa. Marttayhdistykset myivät perunankuorimaveitsiä ja heiluriharoja. 40-luvulla tehty suomalainen keksintö, astiankuivauskaappi, yleistyi nopeasti.

Maaseudulla ruokia säilytettiin kellarissa, mutta kaupunkilaisilla ei aina ollut kunnollisia säilytystiloja. Maitokannu ja voipaketti laitettiin kylmällä ilmalla ulko- ja sisäikkunan väliin. Talvella maito saattoi jäätyä ja pullo mennä rikki.

Kuva: Fiskars Finland

Kilita-astiat olivat yksinkertaisia, monikäyttöisiä ja pinottavia.

Monissa asunnoissa oli ruokakomero,
jonka seinässä oli reikä ulkoilmaan.
Lämpimällä ilmalla kaappi oli tietysti lämmin.

Vähitellen arkea helpottivat
jääkaapit, sähköhellat ja pesukoneet.
Aluksi ne olivat kalliita.
Jääkaappi helpotti ruuanvalmistusta paljon.
Enää ei ollut pakko suolata, kuivata tai hapattaa.
Tuoreen kalan ja lihan käyttö lisääntyi.
Kotiliesi esitteli vuonna 1952 uutuutena
höyrymehustimen eli Mehu-Maijan.

Kaj Franck suunnitteli Arabian tehtaalle
suositun Kilita-astiaston.
Sitä myytiin monen värisenä.

Kuvat: Marika Tamminen / Vapriikin kuva-arkisto

Työtehoseura testasi ensimmäiset pyykinpesukoneet.
Pesukoneita kohtaan oli paljon ennakkoluuloja.
Niiden pesutehoon ei luotettu.
Englantilainen pesukone oli nimeltään Hoover.
Suomalaiset olivat Upo ja Rosenlew.

Pölynimurit yleistyivät ensin kaupungeissa
ja myöhemmin maaseudulla.
Imurikin oli niin kallis hankinta,
että Yhdyspankki antoi Kotiliesi-lehdessä
ohjeita oikeanlaisen imurin ostoon.
Pankki neuvoi kiinnittämään huomiota kokoon,
imutehoon, suulakkeiden muotoon ja määrään
sekä pölypussin riittävän suureen kokoon.

Vuodesohva syrjäytti vähitellen hetekan.
Melkein joka kotiin hankittiin sohva.
Ilmari Tapiovaaran suunnittelema
Fanett-pinnatuoli oli yleinen huonekalu.
Toinen suosittu tuoli oli nimeltään *Mademoiselle*.
Se oli koivusta valmistettu lepotuoli,
jossa oli korkea selkänoja.

Keskustele

*Minkälaisia astioita sinulla oli
ensimmäisessä kodissasi?
Oliko sinun kotonasi jääkaappi, sähköhella
tai pyykinpesukone?
Millainen oli ensimmäinen jääkaappisi?
Millä tavalla pesit pyykkiä nuorena?
Oletko nukkunut hetekassa tai olkipatjalla?*

Kuva: Kirsi Alastalo

14. Arjen ateriat

Ruuan valmistaminen oli naisten työtä. Monet miehet metsästivät ja kalastivat, mutta vain harvat miehet tekivät ruokaa. Arkipäivän aterioilla oli tärkeä merkitys. Koko perhe oli aina yhtä aikaa ruokapöydässä, sillä ruuan lämmittäminen uudelleen oli paljon työläämpää kuin nykyisin.

Puuhellat olivat vielä yleisiä ja niiden lämmitykseen kului aikaa. Erilaiset keitot herneistä, kaalista, makkarasta, lihasta tai kalasta olivat tavallisia ruokia. Uunissa haudutettiin pataruokia ja puuroja. Jos ohra- tai kaurapuuroa jäi tähteeksi, se paistettiin pannulla seuraavalle aterialle.

Kuva: Sylvi Nieminen / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Keittiöt uudistuivat ja uutta tuli vanhan rinnalle.

Hyvin usein rappukäytävissä ja pihoilla
tuoksui läskisoosi tai paistetut silakat.
Tirripaisti oli sianlihasta valmistettu perinneruoka.
Siihen ei laitettu vettä eikä jauhoja.
Sianliha leikattiin siivuiksi ja
niitä paistettiin eli tiristettiin voissa.
Pannulle lisättiin sipulia, suolaa ja vähän pippuria.
Kun tirripaisti oli hautunut kypsäksi,
se syötiin perunamuusin kanssa.

Kastikeruokien päätteeksi ruisleivän palalla
kaavittiin lautaselta loput kastikkeet.
Suosikkiruokia olivat myös
jauhelihakastike ja kaalikääryleet.
Sunnuntaisin ja juhlapyhinä
syötiin vähän parempaa ruokaa.
Silloin tarjottiin lihapullia tai palapaistia.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Lauantaisin kodeissa tuoksui lämmin pulla ja Bostonkakku.

Kuva: Martti L. Laitinen / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Maitokaupan lasivitriinistä löytyi juustojen lisäksi kala- ja lihasäilykkeitä.

Jälkiruokaa syötiin usein myös arkena.
Marjoista keitettiin kiisseliä.
Kuivista kakun- ja pullanpaloista
tehtiin pappilan hätävaraa.
Joskus herkuteltiin uunijuustolla.

Kauppoihin oli 30-luvulla tullut valmisruokia.
Yleisökilpailun kautta nimeksi valittiin eines.
Einesten myynti kasvoi 50-luvulla,
kun monet äidit menivät palkkatöihin
ja pienet lapset lastentarhoihin.
Jalostaja alkoi myydä hernekeittoa.
Saarioisen ensimmäisiä eineksiä oli maksalaatikko,
joka on edelleen erittäin suosittu ruoka.
Myös lihapyöryköitä ja tillilihaa
alettiin myydä säilykepurkeissa.
Kaalikääryleitä, veriohukaisia ja vispipuuroakin
sai valmiina.

Lauantai oli tavallinen leipomispäivä.
Pullat, leivät ja piirakat valmistettiin kotona.
Kun lapset tulivat koulusta, kotona tuoksui pulla.
Syntyi sanonta pullantuoksuisesta kotiäidistä.
Bostonkakku oli sunnuntain herkkua.

Hienoissa juhlissa tarjottiin *Rex-kakkua*.
Nelikulmaisia Rex-keksejä ladottiin vuokaan
vuorotellen herkullisen suklaatäytteen kanssa.
Kakku oli nopea tehdä, sillä sitä ei tarvinnut paistaa.
Sitä kutsuttiin ulkonäkönsä takia myös radiokakuksi.

Ulkomailta alettiin tuoda hedelmiä.
Moni suomalainen on maistanut appelsiinia
ensimmäisen kerran juuri 50-luvulla.

Keskustele

Mikä oli sinun lapsuutesi mieliruoka?
Mistä einesruuasta sinä pidät?

Kuva: Kirsi Alastalo

15. Arkipäivän juomat

Maito, piimä ja kalja ovat perinteisiä suomalaisia ruokajuomia.

50-luvulla suomalaiset joivat maitoa lähes litran päivässä!

Maito säilyi huonosti,
sillä jääkaapit olivat vielä harvinaisia.
Maaseudulla tuoretta maitoa saatiin
omista lehmistä joka päivä.
Meijeriin toimitettava maito kuljetettiin
kuorma-auton lavalla
suurissa metallisissa tonkissa.

Isoissa kaupungeissa oli satoja maitokauppoja
ja pikkukaupungeissakin kymmeniä.
Niistä haettiin maitoa, kermaa ja piimää päivittäin.

Kuva: Suomen valokuvataiteen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Maitotonkka nousee meijeriauton lavalle.

Maitoa myytiin ruskeissa lasipulloissa
tai asiakkaan omaan metalliseen kannuun.
Maaseudulla aikuiset joivat paljon kurria.
Sitä jäi jäljelle, kun maidon rasva kirnuttiin voiksi.
Kaupoissa myytiin irtovoita
eli jokaiselle asiakkaalle lohkottiin
hänen haluamansa kokoinen pala.
Myös juusto leikattiin toiveiden mukaan.

Usein maitoa hapatettiin piimäksi,
jolloin siitä tuli vatsalle ystävällisempää
ja se säilyikin paremmin.
Piimää käytettiin paljon myös leivonnassa.

Kaljaa suomalaiset ovat valmistaneet vuosisatoja.
Kotikaljaa on tehty arjen tarpeisiin
ja sahtia juhliin, jouluksi ja juhannukseksi.

Sahdissa on alkoholia
suunnilleen saman verran kuin viinissä.
Vaarinkaljaa myytiin isoissa ruskeissa lasipulloissa.

Marttayhdistykset olivat opettaneet
tuoremehujen valmistusta jo ennen sotia.
50-luvulla tuoremehujen suosio kasvoi.

Keskustele

*Miten sinun kotonasi säilytettiin maitoa?
Oletko käyttänyt separaattoria?
Mistä ruokajuomasta pidät eniten?*

Kuva: Suomen valokuvateen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Metsuri tauolla nuotion ääressä

Kuva: Kirsi Alatalo

16. Kahvi

Nykyään suomalainen kuluttaa kahvia
10 kiloa vuodessa.

Se on enemmän kuin missään muualla.

50-luvun lopulla kulutus oli noin puolet nykyisestä.

Kahvi on kuulunut Suomessa arkeen ja juhlaan,
iloiseen seurusteluun ja tiukkoihin neuvotteluihin.

Se on ollut sekä tavallinen tuliainen
että haluttu arpavoitto ja bingopalkinto.

Sotavuosina kahvin tilalla juotiin korvikkeita.

Vaikka kahvilaiva Herakles toi 1946
ensimmäisen sodan jälkeisen suuren kahvilastin,
kahvia jouduttiin silti pitkään säännöstelemään.

Vasta vuodesta 1954 alkaen kahvia sai ostaa
kaupoista niin paljon kuin halusi.

Kuva: Historian kuvakokoelma / Museoviraston kuvakokoelmat

Kahvilastia nostetaan laivan ruumasta vuonna 1950.

Kahvi ostettiin joko papuina ja jauhettiin itse tai kauppias jauhoi sen kullekin asiakkaalle. Kahvi keitettiin hellalla kahvipannussa tai *perkolaattorissa* eli pulputuspannussa ja kirkastettiin kahvinselvikkeellä.

Pöydässä kahvipannua pidettiin pannumyssyn alla.
Moni pannumyssy oli taidokasta käsityötä.

Paula-tyttö

Paula-tyttö on kansallispukuinen nuori nainen, joka esiintyy kahvipannu kädessään lehti-ilmoituksissa ja mainoselokuvissa. Ensimmäinen Paula-tyttö valittiin 1950.

Kuva: Kirsi Alatalo

Kahvi kirkastui, kun siihen lisäsi kahvinseleketttä tai kalan suomuja.

Kuva: Helsingin kaupunginmuseo

Pieni tyttö ostaa kermaa.

Kuva: Kirs Alastalo

Paula-tyttö-postikortteja eri vuosilta. Sinikka Kekki on ylhäällä vasemmalla.

Tehtävään pyrki satoja ehdokkaita.
Hakijoiden joukossa oli myös tuleva
Miss Universum Armi Kuusela.
Hän oli liian nuori ja karsiutui.

Valituksi tuli nurmijärveläinen Sinikka Kekki,
jonka oma sisar oli ilmoittanut kilpailuun
– kahvin vuoksi.

Sekä Paula-tytölle että hänen löytäjälleen
oli luvassa palkinnoksi kaksi kiloa aitoa kahvia.
Lisäksi voittaja sai 50 000 markkaa,
joka vastasi melkein 2 000 euroa vuonna 2018.
Paula-tytöstä tuli heti erittäin suosittu ja
toivottu vieras monenlaisiin tilaisuuksiin.

Kuva: Kirsi Alastalo

Keräilykuvasarjat tekivät tutuksi monet automerkit ja mallit.

Kahvipakettien keräilykuvat

Kahvinvalmistajat kilpailivat markkinoista lisäämällä pakettien sisälle keräilykuvia. Niitä oli lopulta kymmeniä erilaisia sarjoja. Pauligin autokuvista tuli niin himottuja, että kun varkaat murtautuivat kahvivarastoon, pitkäkyntisille ei kelvannutkaan kahvi, vaan paketeista oli viety ainoastaan autokeräilykuvat. Kerrotaan myös, että innokkaimmat keräilijät lisäsivät kotona kahvin menekkiä ja kaatoivat kahvia likaämpäriin.

Keskustele

Oletko juonut korviketta?

Miten sinä keittäisit hyvää kahvia?

Kuva: Kirsi Alastalo

17. Koulu

50-luvulla kaikki lapset kävivät kansakoulua vähintään neljä vuotta.

Kouluviikko oli kuusipäiväinen kuten työviikkokin.

Kaupungeissa oli isoja kouluja.

Niissä oli useita luokkia saman ikäisille lapsille.

Suosituimmat lasten nimet olivat

Pirjo, Tuula, Riitta, Markku, Kari ja Hannu.

Luokassa saattoi olla jopa 40 oppilasta.

Jos luokkatilat eivät riittäneet,

lapset kävivät koulua kahdessa vuorossa.

Osa oli koulussa aamupäivällä, toiset iltapäivällä.

Jatkoluokista muodostui kansalaiskoulu

vuosikymmenen lopulla.

Kuva: Kirsi Alastalo / Lagstadin koulumuseo

Lagstadin kansakoulu Espoossa oli koulukäytössä vielä kevätlukukaudella 1954.

Maaseudulla lapsilla oli pitkät koulumatkat.
Jotkut koululaiset majoittuivat kouluviikon ajaksi
asuntolaan tai tuttuihin perheisiin.
Monet opettajat asuivat perheineen
koulun yhteydessä olevissa asunnoissa.
Opettajilla saattoi olla koulun tontilla
oma puutarhakin.

Suomi on ensimmäinen maa maailmassa,
joka on tarjonnut oppilaille maksuttoman aterian
jokaisena koulupäivänä.
Se toteutettiin eduskunnan määräyksellä
kaikissa kansakouluissa vuoteen 1948 mennessä.

Viikon ruokalista saattoi olla ruispuuro,
kaalikeitto, mannavelli, hernekeitto,
riisipuuro ja makaronivelli.
Kaikilla kouluilla ei ollut omaa keittolaa.

Kuva: Ensio Kauppi / Vapriikin kuva-arkisto

Kansakoulun ruokalassa Tampereen Amurissa

Kuva: Suomen valokuvateen museo / Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Koululääkäri tarkasti oppilaat joka kevät ja syksy.

Pienten koulujen oppilaat juoksivat portille vastaan,
kun keittolan apukeittäjä toi ruokaa
maitokärryillä isolta koululta.

Makaronilaatikko oli suurta herkkua.
50-luvulta lähtien kouluateriaan kuului
myös maitoa ja näkkileipää.
Pienillä kouluilla ei ollut erillistä ruokasalia,
vaan ruokailu tapahtui omissa luokissa.
Pulpetin päällä pidettiin ruokailun aikana
ensimmäisellä luokalla pujoteltua
vohvelikankaista pöytäliinaa.

Jokaisen oppilaan piti syksyllä tuoda koululle
kolme litraa puhdistettuja puolukoita.
Syksyisin kouluissa oli perunannostoloma.

Hyvin menestyvät, varakkaiden perheiden
lapset pyrkivät neljänneltä luokalta oppikouluun.
Oppikoulussa piti itse maksaa
lukukausimaksu, oppikirjat ja ruokailu.
Jos köyhän perheen lapsi menestyi koulussa hyvin,
hän sai vapaaoppilaspaikan.

Opettajia teititeltiin ja toteltiin.
Heitä ei koskaan puhuteltu etunimillä.
Kun opettaja tuli luokkaan,
kaikki nousivat seisomaan.
Tunneilla viitattiin ja noustiin seisomaan,
kun vastattiin opettajan kysymyksiin.
Hälsijä joutui nurkkaan seisomaan.
Kansakouluntarkastajat kiersivät kouluilla
valvomassa opetuksen asianmukaisuutta.

Opettaja tarkasti aamuisin lasten kädet ja kynnet.
Koulussa tehtiin myös täitarkastuksia.
Terveys sisar etsi hiuksista täitä ja saivareita.
Moni lähti kotiin pää valkoisena DDT-jauhosta.
Sen vaarallisuudesta ei vielä tiedetty.

Klo	Maanantai	Tiistai	Keskiviikko	Torstai	Perjantai	Lauantai
8-9	Uskonto	Luonnont.	Uskonto	Laskent.	Maantied.	Laskent.
9-10	Kieliopp.	Kieliharj.	Kieliharj.	Kaunok.	Laskent.	Maantied.
10-11	Laskent.	Lukemin.	Kieliopp.	Lukemin.	Luonnont.	Uskonto
11-12	Piirustus	Maantied.	Ainekirj.	Ainekirj.	Laulu	Yhteinen
12-13	Käsityö	Voimist.	Laulu	Käsityö	Voimist.	
13-14	Käsityö			Käsityö		
14-15						
15-16						
16-17						
17-18						
18-19						

Menestystä koulussa toivottaa Sinulle
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö SALAMA
 Suomen kotien ja kouluisten tulevaisuuden turvaaja

Kuvat: Outi Mäki

Kansakoulun 4. luokan lukujärjestys keväältä 1955

Lapamatoja

Kuva: Kirsi Alatalo

Monilla koululaisilla ja työmiehillä oli kestävä nahkainen salkku.

Koululääkäri tarkasti oppilaat joka kevät ja syksy.
Lapset mitattiin ja punnittiin.
Ylipainoisia ei ollut, mutta alipainoisia löytyi.
Niille, joiden ryhti oli huono,
kouluhoitaja piti ryhtivoimistelukursseja.
Hinkuyskä, tuhkarokko ja sikotauti olivat vielä
yleisiä pitkien poissaolojen syitä.
Niinpä oppilaita alettiin rokottaa hinkuyskää
ja myös poliota vastaan.
Kouluissa tehtiin tuberkuliinikokeita.
Oppilaat kuulivat myös hygieniasta ja loisista.
Lapamadot olivat yleisiä,
koska kaloja ei kypsennetty kunnolla.
50-luvulla säädettiin laki koululääkäristä
ja laki kouluhammaslääkäristä.

Oppilaat istuivat kahdenistuttavissa pulpeteissa.
Pulpetin pohjapaperi piti olla suorassa
ja tavarat järjestyksessä.
Pulpetissa oli mustepullo ja kynäkaukalo.
Pahvisessa laatikossa säilytettiin
lyijykynää, kumia, viivoitinta ja väriliituja.
E erityisen huolellisesti piti käsitellä metallikärkistä
mustekynää, jolla opeteltiin kaunokirjoitusta.

Tytöt vertailivat kenellä on
kaunein mustekynän pyyhin.
Niitä tehtiin leikkaamalla pyöreitä kangastilkkuja,
jotka ommeltiin keskeltä yhteen.
Koristeeksi laitettiin nappi.

Kuva: Kirsi Alastalo / Lagstadin koulumuseo

Jokaisessa luokassa oli opettajan koroke, liitutaulu, helmitaulu ja karttateline.

Kuva: Kirsi Alastalo

Monessa koulussa oli pienet liitutaulut eli rihvelitaulut vielä 50-luvulla.

Jokaisessa luokassa oli opettajan koroke,
liitutaulu, helmitaulu, karttateline ja karttakeppi.
Monessa luokassa oli myös poljettava urkuharmoni,
jolla opettaja säesti aamuhartauteen kuuluvan virren.

Välitunneilla tytöt hyppivät pitkää narua,
vaihtoivat kiiltokuvia ja
leikkivät viimeinen pari uunista ulos.
Pojat leikkivät ja pelasivat erikseen.
Urheileminen oli suosittua,
varsinkin pallopelit kuten pesäpallo.

Välitunnin aikana järjestäjä
pyyhki liitutaulun ja tuuletti luokan.
Kun välitunti päättyi,
luokat asettuivat siisteihin jonoihin,
jotka opettaja päästi yksitellen sisälle.

Kuva: Kirsi Alastalo

Lauri ”Tahko” Pihkalan kehittämää pesäpalloa pelattiin väli- ja urheilutunnilla.

Kuva: Outi Mäki

Rainakoneella opettaja heijasti seinälle kuvia.

Läksyjä oli aina ja ne myös tehtiin.
Sen ajan koululaiset muistavat vieläkin ulkoa
monien laulujen sanoja ja uskontoläksyjä.
Vuosikymmenen puolivälistä lähtien kouluissa
alettiin jakaa Hymypoika- ja Hymytyttö-veistoksia
Hyvän toveruuden kilvan palkinnoiksi.

Joskus opettaja heijasti rainakoneella
seinälle kuultokuvia
ruuvaamalla kuvanauhaa rullalta toiselle.
Lapsille oli juhlaa,
kun koulun saliin kannettiin projektori,
jolla näytettiin elokuvia
valtavan kokoiselta filmikelalta.
Luontofilmit olivat silloin tavallisia.

Kansakoulu oli kylän kulttuurikeskus.
Joulu-, äitienpäivä- ja kevätjuhlat kokosivat aina
väkeä niin paljon kuin juhlasaliin mahtui.
Suvivirsi oli kesäloman alkamisen merkki.

Keskustele

*Missä koulussa sinä aloitit ensimmäisen luokan?
Kuinka pitkä koulumatka sinulla oli?
Miten kuljit koulumatkasi?
Oliko luokallasi paljon oppilaita?
Istuiko sinun luokassasi tyttö ja poika
aina vierekkäin?*

Kuva: Kirsi Alatalo / Rudolf Kovun piirros

18. Kieli

50-luvulla kieli kehittyi nopeasti.
Erityisesti suomeen vaikutti englannin kieli.
Uusia asioita ja ilmiöitä kuvaamaan
piti keksiä paljon uusia sanoja.

Kotimaisten kielten keskuksessa mietittiin,
pitäisikö puhua itsepalvelusta vai omapalvelusta.
Onko tavaratalossa liukuportaat,
koneportaat vai rullaportaat?
Sana *show* haluttiin suomentaa,
mutta edelleenkin se on käytössä.
Televisiota kutsuttiin aluksi näköradioksi.
Tietokone oli tietojenkäsittelykone ja
mopedi oli ensin moottoripolkupyörä.

Nuorisokulttuurin syntyminen loi uutta sanastoa,
kuten lättähattu, rasvatukka ja rokkari.
Helsinkiläisillä nuorilla oli ihan oma kielensä,
stadin slangi.

Osa 50-luvun merkkitapahtumista oli kirjallisia.
Veijo Meri kirjoitti uudenaikaisen romaanin,
jonka nimi oli *Manillaköysi*.
Kirjassa on useita järjettömiä tarinoita jatkosodasta.
Veikko Huovinen julkaisi ensimmäiset teoksensa,
kuten *Havukka-ahon ajattelijan*.
Suomalaiset rakastivat kirjan sankaria,
pohdiskelevaa Konsta Pylkkästä,
sen lämmintä huumoria ja luonnonkuvausta.

Nykysuomen sanakirjan ensimmäinen osa
julkaistiin vuonna 1951.
Viimeinen, kuudes osa valmistui vasta 1961.
Nykysuomen sanakirja on vaikuttanut siihen,
mitä suomalaiset pitävät oikeana tapana
puhua ja kirjoittaa suomen kieltä.

Keskustele

*Osaatko selittää,
mitä seuraavat sanat tarkoittavat:*

*ehta, dollarihymy, friikki, debis,
gube, dosis, kimara, feikki, rotsi,
epistä, lättähattu, peukalokyyti eli liftaus,
dekkari, puistotäti, rivitalo, ula, vaahtokumi.*

19. Henkilöautot

50-luvulla Suomessa oli edelleen enemmän hevosia kuin autoja. Auton hankkiminen tuli mahdolliseksi tavalliselle ihmiselle.

Neuvostoliittolaisen auton sai nopeasti, mutta jos halusi länsimaisen auton, sitä saattoi joutua odottamaan, vaikka olisi jo ollut rahat kourassa.

Neuvostoliitossa valmistetut Moskvitsit eli Mosset olivat Suomessa yleisiä autoja. Samoin Skoda ja Ifa olivat tavallisia. Takseissa oli paljon Popeda- ja Volga-nimisiä. Länsiautoilla ajoivat vain harvat. Isoja amerikanrautoja eli dollarihymyjä olivat Cadillac, Buick, Ford, Chevrolet eli Letukka,

Kuva: Jussi Kangas / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Huoltoasemien määrä viisinkertaistui 50-luvulla.

Dodge, DeSoto ja Pontiac.
Niistä haaveiltiin,
mutta pienempiä autoja ostettiin.
Kun ensimmäiset Volkswagenit eli
kuplavalokkarit saapuivat Suomeen,
niitä ihmeteltiin, sillä moottori oli takakontissa.

Autojen moottorit olivat niin yksinkertaisia,
että moni osasi korjata ja huoltaa ajopelinsä itse.
Ruuhka-aikoina risteyksissä seisoivat liikennepoliiseja.
Isoissa kaupungeissa he olivat tavallinen näky.
Suomen ensimmäiset liikennevalot
syttyivät Helsingissä 1951,
mutta koko Suomeen ne levisivät hitaasti.

Henkilöautojen määrä nelinkertaistui
vuosikymmenen aikana.

Poliisi ohjaa liikennettä Helsingissä.

Autoissa oli heikot lukot,
joten autovarkaudet lisääntyivät nopeasti.
Poliisi esitteli monenlaisia laitteita ja konsteja
varkauksien estämiseksi.

Moottoripyörä eli motskari eli prätäkä
oli pojilla yleinen menopeli.
Se oli halvempi kuin auto
ja motskarin ajokortin sai jo 16-vuotiaana.
Pärinäpoikien ajoreitit oli helppo tunnistaa
perässä leijuvasta bensen hajusta.

Keskustele

*Kerro ensimmäisestä autokyydistä, jonka muistat.
Millaisia autoja sinulla tai perheelläsi on ollut?
Osaatko vielä luetella niiden rekisterinumerot?*

Kuva: Volker von Bonin / Helsingin kaupunginmuseo / rajattu

Saksalainen NSU Fox -moottoripyörä meren rannalla Helsingissä

Kuva: Jussi Paimio / Helsingin kaupunginmuseo

20. Linja-auto

*Linjuriauto on maantien ässä,
jos olet jonnekin pyrkimässä.
Linja-autossa on myös tunnelmaa,
linja-autossa matka katkeaa.*

Näin laulettiin Toivo Kärjen ja Reino Helismaan
iskelmässä Linjuripolkka.

Linja-autot kuljettivat ihmisiä maaseudulta
kaupunkeihin asioimaan.

Myös postia kuljetettiin linja-autoissa.

Vähitellen linja-autot alkoivat hoitaa
liikennettä myös kaupunkien sisällä.

Linja-autoissa oli kuljettajan lisäksi
yleensä myös rahastaja,

jolla oli olkapäällään musta rahastajan laukku.
Kaupungin busseissa rahastajalla oli oma paikka.
Rahastajat ottivat vastaan monenlaisia tehtäviä.
He kävivät ihmisten puolesta apteekissa
tai lankakaupassa ja toimittivat tavarat,
kun linja-auto palasi takaisin maaseudulle.
Eläimiäkin otettiin kuljetettavaksi.
Rahastaja saattoi olla vain 14–15-vuotias
ja tehdä yli 15 tunnin työpäiviä.

Tupakoitsijat istuivat linja-auton takaosassa.
Yleisissä kulkuneuvoissa tupakoiminen
kiellettiin vasta 1977.

Joskus linja-autot eivät jaksaneet nousta mäkeä ylös.
Silloin matkustajien oli yhdessä työnnettävä
auto mäen päälle.

1950-luvun uusia linja-automerkkejä olivat
suomalainen Vanaja, ruotsalainen Scania
sekä brittiläiset Austin, Bedford ja Leyland.

Keskustele

*Kerro ensimmäisestä linja-automatkastasi,
jonka muistat.
Onko linja-automatkasi joskus keskeytynyt yllättäen?*

Kuva: Kirsi Alatalo

21. Pukeutuminen

Sukulaisilta saadut vaatteet purettiin
ja ommeltiin uusille käyttäjille.
Vaatteita kierrätettiin lapselta toiselle.
Kaikilla oli parsitut ja paikatut vaatteet.

Vuosikymmenen alussa kaupoista
ei yleensä saanut valmisvaatteita.
Lähes kaikki vaatteet valmistettiin kotona.
Kiertävät kotiompelijat tekivät ihmisille vaatteita
ja samalla opettivat talon tyttärille pukuompelua.
Suurissa kaupungeissa oli lisäksi ompeluliikkeitä.

Pikkutytylle oli juhlahetki, kun hän sai
naapurin tädin tekemän uuden mekon jouluksi.
Sitä piti käydä sovittamassa ainakin kaksi kertaa.
Tädillä oli nuppineuloja kuluneessa metallirasiassa.

Kuva: Kirsi Alatalo

Esiliinoja ommeltiin puuvilla-, villa- ja satiinikankaasta.

Hän piti neuloja huuliensa välissä,
ennen kuin lyhensi niillä hameen helman.
Oli ihme, ettei hän nielaissut yhtään neulaa,
vaikka jutteli samaan aikaan.

Valmiita neuleitakaan ei ollut kaupoissa.
Äidit ja isoäidit opettivat tytöille,
miten vanhat sukat ja villapaidat puretaan
ja langasta tehdään uusia neuleita
käsityölehtien ohjeiden mukaan.

Teinityttöjä alkoi vähitellen harmittaa,
että mekko oli samaa mallia kuin äidillä.
Mieluummin haluttiin mallia
ulkomaisista elokuvista.
1950-luvulla syntyi nuorisomuoti:
rock and roll, farkut ja purukumi.

Kuva: Eero Makkonen / Suomen valokuvataiteen museo / Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

James Dean ja Nuori kapinallinen -elokuva toi muotiin farkut ja nahkatakin.

Tytöillä oli rusetilla kietaistu poninhäntä,
nilkkasukat ja kellohame.
Brigitte Bardot'n ruutumekko sai aikaan
valtavan muotivillityksen.
Puserona oli jumpperi
tai miesten valkoinen kauluspaita.
Naisten pitkien housujen käyttöä
ei vielä hyväksytty koulussa kuin urheilutunneilla.
Vapaa-aikana tytöillä oli tennarit
ja kapeat, puolisääreen ulottuvat housut.

James Dean toi muotiin farkut ja nahkatakan
käyttämällä niitä elokuvassa *Nuori kapinallinen*.
Hiusten otsakiehkura muotoiltiin Brylcreemin avulla.
Se oli hyvin suosittua miesten hiusrasvaa.

Sunnuntaisin ja vierailuille puettiin pyhävaatteet.
Olipa koti miten vaatimaton tahansa,
niin kaikilla oli siistit pyhävaatteet.
Aikuiset käyttivät hattuja.
Hyvin pukeutuvalla naisella oli lisäksi hansikkaat.
Kenkien ja käsilaukun piti sointua yhteen.

Nailonsukat olivat saumallisia
ja niihin tulleet silmäpaot
parsittiin tai silmukoitiin.
Monet kaupat vastaanottivat
rikki menneitä sukkia silmukoitaviksi.
Sukat kiinnitettiin liiveihin sukkanauhoilla.
Sukkahousut keksittiin vasta myöhemmin.

Keskustele

Kuka ompeli tai neuloi vaatteesi?
Mitä vaatteita teit koulun käsityötunneilla?
Mitä mieltä olit nuorisomuodista?
Oliko sinulla joku ihanne, jonka pukeutumista jäljittelit?

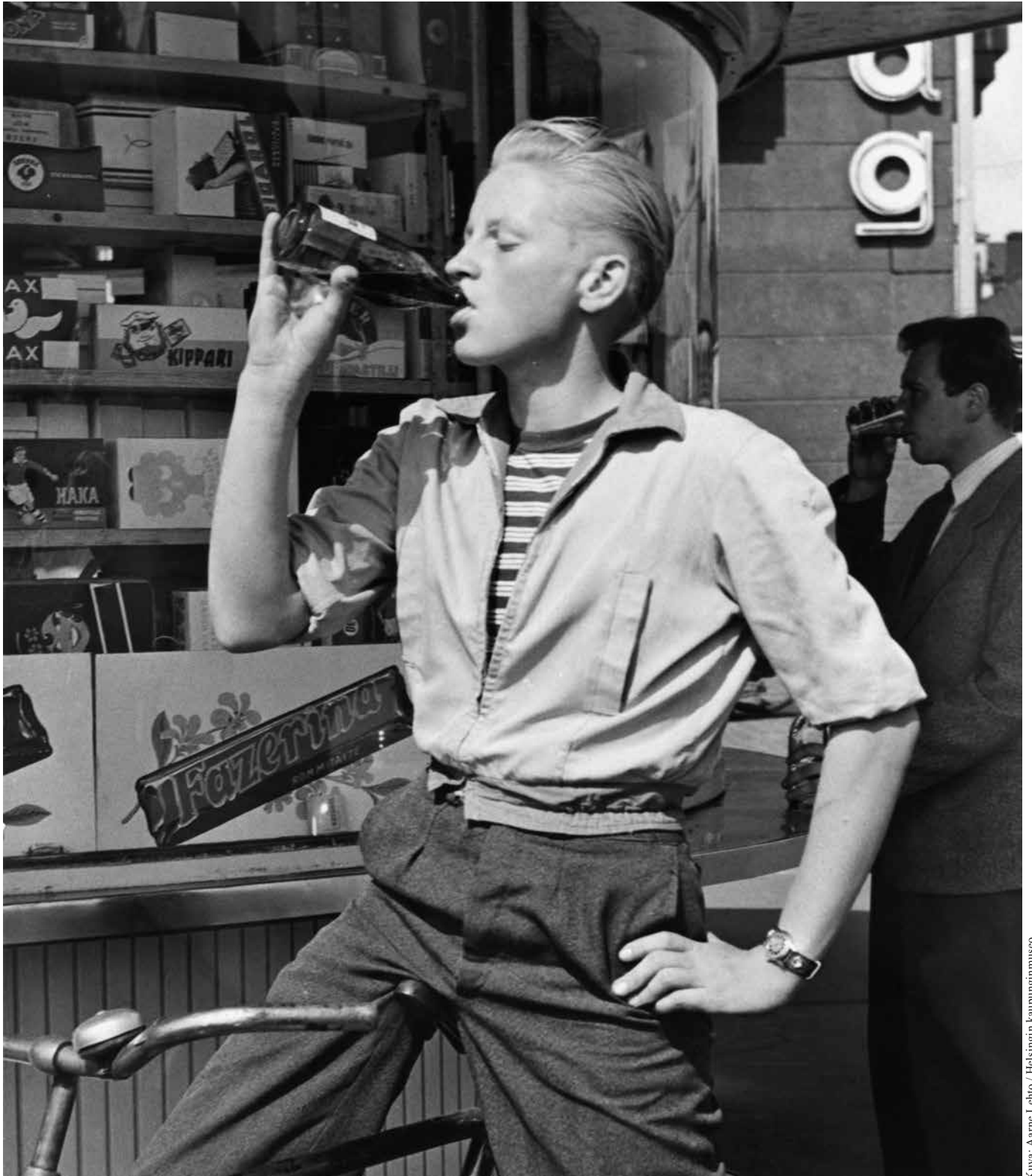
22. Coca-Cola ja purukumi

Maailman suosituin limonadi
Coca-Cola oli jo kauan ollut
olympialaisten virallinen virvoitusjuoma.
Sotainvalidien Veljesliitto sai Amerikasta
lahjoituksena laivalastillisen Coca-Cola-pulloja
sekä mainosrekvisiittaa, neljä kuorma-autoa
ja kaksi kylmäautoa.

Sotainvalidit rakensivat itse 36 siirrettävää
Coca-Cola-kojua, jotka sijoitettiin
puistoihin ja kisapaikkojen yhteyteen.
Perheineen sotainvalidit myivät 720 000 pulloa
ja Veljesliitto sai myynnistä kertyneet varat.

Muutaman vuoden päästä suomalainen Hartwall
sai Coca-Colan valmistus- ja myyntioikeuden.

50-luvulla juotiin paljon myös
Pyynikin Helmeä ja King Colaa.
Lasten suosikkeja olivat Hartwallin
keltainen ja punainen Jaffa.
Saunan jälkeen perheen lapset saattoivat herkutella
jakamalla pullollisen tai pari poreilevaa Jaffaa.

Kuva: Aarne Lehto / Helsingin kaupunginmuseo

Lähetä eli tsuppari juomassa limonadia kioskillä

Kuva: Outi Mäki

Buffalo Bill -keräilykuvien takana oli tarina.

Hellaksen valmistama Jenkki oli
Suomen ensimmäisiä purukumeja.
Sitä ennen oli pureskeltu pihkaa.
Purkka oli halpaa ja nuoriso pureskeli sitä
niin tarmokkaasti, että leuat kipeytyivät.
Monet vanhemmat paheksuivat jauhamista.
Pian tuli markkinoille litteitä purukumeja,
joiden mukana sai monenlaisia keräilykuvia.
Buffalo Bill ja Pauligin autokuvat
olivat erittäin suosittuja.
Tipi-Tii oli huonoa purkkaa,
mutta sen mukana sai muoti-iskelmien sanoja.

Keskustele

*Kumpi on parempaa, Jaffa vai Coca-Cola?
Oletko kerännyt purukumien keräilykuvia?*

Kuva: Helsingin kaupunginmuseo / Eläntö-lehden kokoelma

Purukumi oli tytöille uusi elämys.

” Kulttuuriperintö on elävää vain,
jos sillä on merkitystä kansalaisille.
Merkityksellistä se on silloin,
kun se on saavutettavaa
ja sitä voi käyttää erilaisilla tavoilla.

– Elina Heikka

Monet museot, yritykset ja yksityishenkilöt ovat
ystävällisesti lainanneet esineitään kuvattaviksi
tai antaneet käyttää valokuviaan veloituksetta.
Lämpimät kiitokset kaikille!

Suomen valokuvataiteen museo

Museokeskus Vapriikki, Tampere

Helsingin kaupunginmuseo

Lagstadin koulumuseo, Espoo

Vilkkimäen kahvimuseo, Lieto

Hyvikkälän kauppamuseo, Janakkala

Napialan Wanha koulu, Janakkala

Espoon automuseo

Risto Heinonen

Inkeri Juvonen

Fiskars Finland

Frida Marina, Helsinki

Käpylän merkki, Helsinki

Lähteet

KIRJALLISUUS

Häggman Kai – Markkola Pirjo – Kuisma Markku – Pulma Panu (Toim.). Suomalaisen arjen suuri tarina. WSOY. 2010.

Iltasanomien juhlalehti: 50-luku. 2017.
<https://www.is.fi/suomi100/art-2000005184770.html>.

Kallioniemi Jouni. Elämä sodanjälkeisessä Suomessa. Vähäheikkilän kustannus. 2009.

Kulmala, Tiina. Suomalaisten ruokatottumukset 1950-luvulta nykypäivään. 2010.
www.theseus.fi/handle/10024/16317.

Oksanen, Juha – Pesonen, Pekka – Rilla, Nina – Saarinen, Jani. Suomalaisia innovaatioita. Gummerus. 2011.

Linnilä Kai (toim.). Iloinen 50-luku. Purkkaa, unelmia ja sotakorvauksia. Tammi. 2003.

Palomäki, Antti. Juoksuhaudoista jälleenrakennukseen. Siirtoväen ja rintamamiesten asutus- ja asutokysymyksen järjestäminen kaupungeissa 1940–1960 ja sen käänteentekevä vaikutus asuntopolitiikkaan ja kaupunkirakentamiseen. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto 2011.
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66745/978-951-44-8406-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rajala Pertti. 100 totuutta Suomesta. Avain. 2016.

Similä Markus. Vanhat hyvät ajat. Kirjapaja. 2010.

Vesterinen, Jukka. Huoltoasemakirja. Alfamer Oy. 2011.

Österlund Maria. Sohva on suosittu huonekalu. SelkoSanomat. 7.10.2015.

VERKKOSIVUT

Arkkitehtuurimuseo. Jälleenrakennuskausi.
<http://www.mfa.fi/jalleenrakennuskausi>

Arkkitehtuurimuseo. Rintamamiestalo.
<http://www.mfa.fi/rintamamamiestalo>

Autoalan tiedotuskeskus.
www.autoalantiedotuskeskus.fi/tilastot/suomen_autokanta/autokannan_kehitys/automaaran_kehitys

Helsingin kaupunginmuseo.
<https://www.helsinkikuvia.fi/>

Katriina Anttila. Eilen, tänään ja huomenna.
www.kolumbus.fi/webweaver/viisi.html

Kotimaisten kielten keskus. Sanoin saavutettu: 1950-luku.
https://www.kotus.fi/nyt/teemakoosteet/sanoin_saavutettu_satavuotias-suomi/sanoin_saavutettu_1950-luku

Paulig. Kuka Paula on?
www.paulig.fi/paula/tutustu-paulan-tarinaa

Pohjois-Pohjanmaan Museo ja Opetushallitus. 1950-luku nuorisokulttuurin nousun vuosikymmen.
www oulu.ouka.fi/ppm/1950/

Ruokatieto. www.ruokatieto.fi

Seura. Raevuori Antero. Suomi oli nääntyyä sotakorvaustaakan alla. 2017.
<https://seura.fi/asiat/historia/suomi-oli-naantya-sotakorvaustaakan-alla-samalla-saatiin-metalliteollisuus-nousuun/>

Suomen valokuvataiteen museo.
<https://www.flickr.com/photos/valokuvataiteenmuseo/>

Suomen valokuvataiteen museo. Kuvia kaikille.
<https://kuviakaikille.valokuvataiteenmuseo.fi/>

Vapriikki. Kuva-arkisto.
<http://vapriikki.fi/kuva-arkisto/>

Veikkaus. Historia.
<https://www.veikkaus.fi/fi/yritys#!yritystietoa/historia>

Veteraanien perintö – Itsenäisen isänmaa.
www.veteraanienperinto.fi

Wikipedia. www.wikipedia.fi

Yle. www.yle.fi

Ylen Elävä arkisto.
www.elavaarkisto.kokeile.yle.fi/aiheet/1950.fi.html

HAASTATTELUT

Kirjaa varten on haastateltu iäkkäitä ihmisiä ja heiltä on saatu arvokasta palautetta ja lisätietoa.

KUVIEN TIEDOT

Etukannen kuvat:

Kirsi Alastalo ja Suomen valokuvataiteen museo

Kuva s. 8: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 9: Kirsi Alastalo / Esine: Risto Heinosen
yksityiskokoelmat

Kuva s. 10: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 11: Veikko Kanninen / Vapriikin kuva-arkisto /
rajattu

Kuvat s. 12: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 14: Kirsi Alastalo / Esineet: Käpylän merkki

Kuva s. 15: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 16: Suomen valokuvataiteen museo /
Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

Kuva s. 17: U. A. Saarinen / JOKA / Museoviraston
kuvakokoelmat

Kuva s. 18: Kirsi Alastalo / Esineet: Käpylän merkki

Kuva s. 19: U. A. Saarinen / JOKA / Museoviraston
kuvakokoelmat

Kuva s. 20: Suomen valokuvataiteen museo /
Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

Kuva s. 21: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 22: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma

Kuvat s. 24, 25: CC0 Wikimedia Commons

Kuva s. 26: Kirsi Alastalo

Kuva s. 27: Edvin Laine: Tuntematon sotilas 1955 ©
KAVI / Suomen Filmiteollisuus SF Oy

Kuvat s. 28, 29, 31: CC0 Wikimedia Commons

Kuvat s. 32, 33: Kirsi Alastalo

Kuva s. 34: Urheilumuseo

Kuva s. 35: Rāshid Nasretdin / Historian kuvakokoelma /
Museoviraston kuvakokoelmat

Kuva s. 36: Urheilumuseo

Kuva s. 38: Miia Hinnerichsen / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva s. 39: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 40: Helsingin kaupunginmuseo

Kuva s. 42: Vapriikin kuva-arkisto

Kuva s. 44: Kirsi Alastalo / Esineet: Inkeri Juvonen

Kuva s. 45: Fiskars Finland

Kuvat s. 46: Marika Tamminen / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva s. 48: Kirsi Alastalo

Kuva s. 49: Sylvi Nieminen / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Kuva: s. 50 Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 50: Martti L. Laitinen / Vapriikin kuva-arkisto /
rajattu

Kuva s. 52: Kirsi Alastalo / Esineet: Inkeri Juvonen

Kuvat s. 53, 54: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuva s. 55: Kirsi Alastalo / Esineet: Vilkkimäen kahvimuseo

Kuva s. 56: Historian kuvakokoelma / Museoviraston
kuvakokoelmat

Kuva s. 57: Kirsi Alastalo / Esineet: Vilkkimäen kahvimuseo

Kuva s. 57: Helsingin kaupunginmuseo

Kuvat s. 58, 59: Kirsi Alastalo / Esineet: Vilkkimäen
kahvimuseo

Kuvat s. 60, 61: Kirsi Alastalo / Esineet: Lagstadin
koulumuseo / Rakennus: Lagstadin kansakoulurakennus
Espoossa, nykyisin kotiseututalo ja koulumuseo

Kuva s. 62: Ensio Kauppila / Vapriikin kuva-arkisto

Kuva s. 62: Suomen valokuvataiteen museo /
Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelma / rajattu

Kuvat s. 64: Outi Mäki / Esineet: Napialan Wanha koulu,
Janakkala

Kuva s. 64: Kirsi Alastalo / Esine: Risto Heinosen
yksityiskokoelmat

Kuvat s. 65, 66, 67, 68: Kirsi Alastalo / Esineet ja
luokkatila: Lagstadin koulumuseo

Kuva s. 68: Outi Mäki / Esine: Napialan Wanha koulu,
Janakkala

Kuva s. 70: Kirsi Alastalo / Rudolf Koivun piirros

Kuva s. 72: Kirsi Alastalo / Espoon automuseo

Kuva s. 73: Jussi Kangas / Vapriikin kuva-arkisto / rajattu

Kuva s. 74: Matti Brandt / Suomen valokuvataiteen museo
/ Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

Kuva s. 75: Volker von Bonin / Helsingin kaupunginmuseo /
rajattu

Kuva s. 76: Jussi Paimio / Helsingin kaupunginmuseo

Kuva s. 77: Kirsi Alastalo / Esine: Risto Heinosen
yksityiskokoelmat

Kuva s. 78: Kirsi Alastalo / Esineet: Frida Marina

Kuva s. 79: Kirsi Alastalo / Esineet: Inkeri Juvonen

Kuva s. 80: Eero Makkonen / Suomen valokuvataiteen
museo / Alma Media / Uuden Suomen kokoelma / rajattu

Kuva s. 81: Suomen valokuvataiteen museo / Alma Media /
Uuden Suomen kokoelma / rajattu

Kuva s. 83: Aarne Lehto / Helsingin kaupunginmuseo

Kuvat s. 84: Outi Mäki / Esineet: Hyvikkälän kauppamuseo,
Janakkala

Kuva s. 85: Helsingin kaupunginmuseo / Elanto-lehden
kokoelma

Takakannen kuva: Kirsi Alastalo

Kestävä selkokirja ja ohjaajan opas

1950-luvulla siirryttiin nopeasti sotien jälkeisestä pula-ajasta kulutusyhteiskuntaan. Tuohon vuosikymmeneen liittyy paljon muistoja ja tarinoita. Selkeiden tekstien, kuvien ja kysymysten avulla elämäkokemuksia voi jakaa toisten kanssa tai muistella itseksensä.

Kirja on tehty käytettäväksi – se kestää aikaa ja pyyhkimistä kostealla.

Muistoissamme 50-luku -kokonaisuuteen kuuluu sekä painettuja että digitaalisia aineistoja. Niihin voit tutustua osoitteessa www.vahvike.fi > Muistelu > Materiaalit ja välineet.

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

ISBN 978-951-806-254-0

9 789518 062540 >

